

PAPER DETAILS

TITLE: Seffaflik Toplumu Kitabinin Degerlendirilmesi

AUTHORS: Ayse Balkan

PAGES: 21-28

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/4059268>

Şeffaflık Toplumu Kitabının Değerlendirilmesi

Ayşe Balkan¹

ÖZET

Şeffaflık Toplumu kitabında; teknolojinin gelişmesiyle birlikte enformasyona ulaşımın kolaylaştığı bir toplumsal yapıda, şeffaflığın artmasının sonucu olarak toplumdaki güvenin zedelenmesi ve güven toplumundan kontrol toplumuna dönüşülmesi anlatılmaktadır. Yazar, şeffaflık toplumunu bir şemsiye kavram olarak kullanırken bu kavramı farklı başlıklar açarak genişletir. Kitaptaki birinci başlık “teşhircilik toplumu”dur. “Apaçıklık toplumu” başlıklı bölümde yazar, her şeyin aleni bir biçimde ortaya dökülmesinin o varlığın bütün çekiciliğini ortadan kaldıracaklarını savunur. “Porno toplumu” başlıklı bölümde, pornografinin teşhir ve soyuma uğruna sırrı ortadan kaldırdığını ifade eder. “İvme toplumu” başlıklı bölümde, şeffaflık toplumunun işlemsel olanı, ivme kazandırılabilir olanı talep ettiği ifade edilmektedir. “Teklifsizlik toplumu” başlıklı bölümde, teklifsizliğin şeffaflığın psikolojik formülü olduğu ifade edilir. “Enformasyon toplumu” bölümünde ise, enformasyonun dünyaya mutluluk getirmeyip her şeyi daha da karmaşık hale getirdiği görüşü savunulur. “İfşa toplumu” bölümünde, insanların her şeylerini ortaya dökmelerinin onları köleleştirdiğini ifade eden yazar, “Kontrol toplumu” bölümünde ise dünyanın dijital bir panoptikona dönüştüğünü ve insanların bunu gönüllü olarak yaptıklarını anlatır.

Anahtar Kelimeler: Şeffaflık, açıklık, teşhircilik, panoptikon.

Evaluation of the Book Entitled The Society of Transparency

ABSTRACT

In the book *The Transparency Society*; it is explained that the trust in society is damaged and the transformation from a society of trust to a society of control is described in a social structure where access to information has become easier with the development of technology as a result of the increase in transparency. While the author uses the transparency society as an umbrella concept, he expands this concept by opening different topics. First title in the book is "the society of exhibition". Evaluating this society through the "cult object", the author explains the reason behind the value of cult objects is that they are hidden and less visible. In the chapter titled "The society of explicitness", the author argues that the revealing of everything in a public way will remove all the attractiveness of that being. In the chapter entitled "Porn society", he states that pornography eliminates secrecy for the sake of exhibition and stripping. In the section entitled "The acceleration society", it is stated that the transparency society demands the transactional and which can be accelerated. In the section entitled "The no-offer society", it is stated that no-offer is the psychological formula of transparency. In the section entitled "Information society", it is argued that information does not bring happiness to the world but makes everything more complicated. In the chapter entitled "Disclosure society", the author states that people's revealing everything enslaves them, and in the chapter entitled Control society", he explains that the world has turned into a digital panopticon and that people do this voluntarily.

Keywords: Transparency, openness, exhibitionism, panopticon.

¹ ayse.balkan@istanbul.edu.tr, Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, ORCID: 0009-0003-1412-5250.

(Makale Gönderim Tarihi: 09.07.2024 / Yayın Tarihi: 26.03.2025)

Doi Number: [10.18026/cbayarsos.1513591](https://doi.org/10.18026/cbayarsos.1513591)

Makale Türü: Kitap İncelemesi

1. GİRİŞ

Şeffaflık Toplumu (Byung Chul Han, 2020) adlı kitabın değerlendirmesine geçmeden önce yazar hakkında bilgi vermekte yarar vardır. Güney Koreli yazar ve kültür kuramcısı Chul Han, 1959 yılında Seul’de doğmuştur. 1980’lerde Almanya’ya taşınarak felsefe, Alman edebiyatı ve Katolik teolojisine yoğunlaşmıştır. Freiburg’da doktorasını tamamlayan Chul Han, 2000 yılında Basel Üniversitesi’nin felsefe bölümüne katılmıştır. Akademik kariyerine çeşitli üniversitelerde devam eden Chul Han; on sekiz, on dokuz ve yirminci yüzyıl felsefesi, etik, fenomenoloji, kültür kuramı, estetik, dini medya kuramı ve kültürlerarası felsefe gibi konularda çalışmalarına devam etmektedir (Chul Han, 2020, s.1).

Kitap, Peter Handke’tan alınan bir epigrafla açılmaktadır: “Başkalarının hakkımda bilmedikleriyle geçinirim ben.” (Chul Han, 2020, s.7). Epigraf, şeffaflık toplumunun her şeyi ifşa edip ortaya döken bakış açısına bir karşı çıkma olarak okunabilir. “Korece basıma önsöz”le başlayan kitabın bölümleri şunlardır: Olumluluk Toplumu, Teşhircilik Toplumu, Apaçıklık Toplumu, Porno Toplumu, İvme Toplumu, Teklifsizlik Toplumu, Enformasyon Toplumu, İfşa Toplumu, Kontrol Toplumu, Notlar.

Bu çalışmada, Chul Han’ın kitabının ayrıntılı bir değerlendirmesi yapılacaktır. Bu değerlendirme yapılırken kitaptaki sıralama esas alınacak, her bölüm kendi içinde temel argümanları bağlamında tanıtılacak, ardından da yazının sonuç bölümünde kitabın bütünü hakkındaki değerlendirmeler ortaya konulacaktır.

1.1. Kitabın Genel Değerlendirmesi

Yazar, “Korece Basıma Önsöz” başlıklı bölüme; şeffaflığın hayatın her alanında yaygınlaştığını ifade ederek başlamaktadır. Ancak yazarın bu yaygınlaşmaya itirazı vardır. Zira şeffaflık güven yarattığı gerekçesiyle toplumda yaygınlaşırken bir yandan da güven kelimesinin hasar gördüğü bir toplumsal yapı söz konusudur. Yazara göre, bilgiye ulaşımın her geçen gün kolaylaştığı bu toplumsal yapıda, güvenin yerini kontrol almaktadır. Bundan dolayı da artık toplum güven toplumu olmaktan çıkıp kontrol toplumuna evrilir. Her şeyin kamuya açık hale geldiği bir toplumda siyaset de tıkanır ve uzun vadeli çözümlerin yerini geçici nitelikli uygulamalar alır. Şeffaflığın bir diğer riski de tek tipliliğe yol açması ve farklı renkleri ortadan kaldırmasıdır.

Yazara göre şeffaflık neoliberal bir aygıttır. Bu da daha fazla enformasyon, iletişim ve hız anlamına gelir. Buna karşın “gizlilik, yabancılık ve ötekilik” sınırsız iletişime engel olduğu için ortadan kaldırılmalıdır. Bu bağlamda sosyal medyada özel alanını paylaşan insanların artması o mecrayı bir yandan da dijital bir panoptikona dönüştürmektedir. Burada panoptikon kavramının nereden geldiğini açıklamakta fayda vardır. Panoptikon, İngiliz filozof ve toplum kuramcısı Jeremy Bentham’ın 1785 yılında tasarlamış olduğu hapishane modelidir.

Panoptikon, halka halinde bir bina ve bu halkanın ortasında yani merkezde ise bir kulenin varlığından oluşmaktadır. Ortada bir gözetleme kulesi ve kulenin etrafını saran halka şeklindeki binanın iç cephesine bakan geniş pencereleri bulunmaktadır. Halka şeklindeki

bina hücrelere bölünmüştür. Hücrelerin de biri içeri diğeri dışarı bakan iki büyük penceresi vardır. İçeri bakan pencere tam kulenkilerin karşısına denk gelmektedir. Dışarıya bakan pencereden gelen ışık sayesinde, halka şeklindeki binanın içinde yer alan hücrelerdeki mahkumların siluetlerini, kuleden rahatlıkla takip etmek mümkündür. Kulenin içi dışarıya yansımaz ve bu yüzden kulede kaç kişi olduğunu, hatta birilerinin olup olmadığını anlamak bile imkansızdır. Bu model, görünmeden gözetlemeye imkan veren bir tasarımdır. Panoptikon sadece bir hapisane değil, bir iktidar teknolojisi ve gözetim projesidir de aynı zamanda. Modern dönemde toplumsal hayatta görülen en önemli değişikliklerden biri ise gözetimin profesyonelleşmeye başlaması olmuştur(Türe, 2019, s.101).

Yazar bu bölümü, şeffaflığın bir ideoloji olduğu argümanı ile bitirir. Bu bağlamda şeffaflık da tıpkı diğer ideolojiler gibi mistik ve mutlaklaştırılmış bir yapıya sahiptir. Tehlikeli yanı, ideolojikleştirilmesidir ve totalize edilirse şiddetle yol açması kaçınılmazdır.

1.2. Olumluluk Toplumu

Yazara göre, şeffaflık toplumu, bir olumluluk toplumdur. Bu bağlamda olumsuzluğun her alanda tasfiye edildiği bunun yerine olumluluğun konduğu bir toplumsal yapı hedeflenir. Zira “şeyler” bütün olumsuzluklarından arınıp pürüzsüzleştiklerinde sermayenin, iletişimin ve enformasyonun malzemesi haline gelebilirler. Bu sayede hesaplanabilir kontrol edilebilir ve yönlendirilebilirler. Bu sayede şeyler bireyselliklerini yitirir ve şeffaf hale gelirler. “Şeffaflık toplumu aynının cehennemidir.”(Chul Han, 2020, s.16).

Şeffaflığı sadece enformasyon özgürlüğüne bağlı olarak ele almak konunun farklı yönlerini gözden kaçırmak anlamına gelir. Hızlanma baskısı, şeffaflığın en temel handikaplarından biridir. Hız kazanmak adına “öteki ve yabancı” devre dışı bırakılırken şeffaflık, totaliter bir yapıya bürünür. Sistemik zorlama, şeffaflık toplumunu hizaya getirilmiş bir toplum haline getirir.

Yazara göre şeffaf dil; hiçbir çift anlamlılık içermeyen, formel hatta mekanik bir dildir. Bu da dilin ve onu kullanan insanın sığlaşmasına yol açar ki şeffaflık zorlaması insanı sistemin işlevsel bir ögesi haline getirir. Şeffaflığın şiddeti de buradan kaynaklanır.

Şeffaflık, kişisel alanın tümüyle yitirilmesine yol açar. Oysaki insan kendisini keşfetmek ve fark etmek için özel alanlara ihtiyaç duyar. Bu özel alanın yitirilmesi insanı tükenişe sürükler. Kişilerarası iletişim açısından bakıldığında insan özel alanları olan bir varlıktır, hiç kimse kendisini diğerine tam manasıyla açmaz, açamaz. Bu bağlamda kişiler arası iletişimde tam bir şeffaflık oluşturmak mümkün değildir, bu arzu edilir bir şey de değildir. Esasen ilişkiyi canlı tutan da bu şeffaf olmama durumudur. Yazar tam da bu noktada “şeffaflık tutkusu”na alternatif olarak “mesafe tutkusu”nu hayata geçirmeyi teklif eder.

Şeffaflık toplumunda her konuda yoğun bir enformasyon bombardımanı vardır, bu da kişilerin yorum yapabilme yargıda bulunabilme güçlerini köreltmektedir. Diğer yandan insanın gelişebilmesi diyalektik bir süreç içinde gerçekleşir. Hegel’in tin’i “olumsuz olana sırtını dönmez, ona katlanır ve varlığını onun içinde sürdürür” bu da tin’i canlı tutar. Tin bu diyalektik süreç sonunda varlığa ulaşır. Bu bağlamda şeffaflık toplumunun her şeyde

olumluluğu araması, olumsuz tahammül edememesi ve hız tutkusu, insanın gelişimini de engeller. Zira hayatta sadece olumlu deneyimler yoktur, hayat olumlu ve olumsuzun kaynaştığı bir süreçtir. İnsanı olgunlaştıran da olumsuz olanla yaptığı mücadele sonucunda yaşadığı olumsuz tecrübeleri olumluya dönüştürebilmesidir. Nitekim Nietzsche'ye göre de insan ruhu; derinliğini, büyüklüğünü ve gücünü olumsuzlukta oyalanmaya borçludur. Oysaki olumluluk toplumunda her tür yara kaçınılması gereken bir şey olarak görülür ve acıdan itina ile kaçılır, keyfe sığınılır. Bu da aşırı olumluluktan kaynaklanan bir bitkinliği, yorgunluğu ve depresyonu beraberinde getirir. Zira Sokrates'in de dediği gibi "Sorgulanmamış bir yaşam gerçek değildir."

Olumluluk toplumunun temel yargısı "beğendim"dir. Olumluluk toplumu, iletişimi aksatacağı için olumsuzluğun her türünden özenle kaçınır. Bunun için "dislike/beğenmedim" seçeneği kaldırılır ya da görmezden gelinir. Zira reddetmenin taşıdığı olumsuzluk ekonomik olarak değerlendirilemez.

Yazara göre şeffaflık toplumunda daha fazla enformasyona ulaşıyor olması hakikate ulaşıldığını göstermez. Zira enformasyon yığından hakikat ortaya çıkmaz, hakikat; olumsuz ve olumlunun diyalektik bir süreç içerisinde değerlendirildiği bir mücadele sonucunda ortaya çıkar.

1.3. Teşhircilik Toplumu

Yazar bu bölüme Walter Benjamin'in kült nesneler ile ilgili tespitleriyle başlar. Benjamin'e göre bir nesnenin kült olması, teşhir edilmesine değil mevcut olmasına bağlıdır. Hatta bu nesneler mümkün olduğunca gözden uzak yerlerde tutulup özenle muhafaza edilirler, bu da onların değerini artırır. Geçmişte kült değer sayılan fotoğraf da günümüzde kült değerini yitirmiştir. Zira artık dijital fotoğraflar kağıda basılmamakta aradan geçen zamanla birlikte fotoğrafın sararması, eskimesi ve yıpranması söz konusu olmamaktadır. Dijital fotoğrafçılıkta negatiflik ortadan kalkmıştır, artık her şey pozitifdir. Fotoğrafın dijital hale gelmesi onun faniliğini ortadan kaldırmıştır. Bu da geçmişte fotoğrafa yüklenen tüm anlamların yitip gitmesine neden olmuştur.

Şeffaflık toplumunda aslolan, her şeyi bütün çıplaklığıyla sergilemektir. Sergilenen şeyler hemen tüketime açık hale gelirler ve bu durum, görünür olanı görünmez kılar. Zira varlıklar sergilendikçe bireysel özelliklerini yitirmekte ve yoğun ışık altında görünmez olmaktadır. "Sergileme zorlaması" birtakım dışsal ölçülere uymayı da dayatmaktadır. Bu dayatmalara uymayan görünmez olur ve dışlanır. Esasen bu da bir tek tipleştirme biçimidir.

Görsel iletişimde insanlar "like/beğeni" yoluyla geçici bir rahatlama sağlamaktadırlar. Ancak bu rahatlama için uzun boylu bir değerlendirmeye, tekrar gözden geçirmeye ihtiyaç yoktur. Her şey mümkün olduğunca hızlı cereyan eder. Bu hız içinde anlam da yitirilmiştir.

Şeffaflık toplumunda mesafe de ortadan kalkmıştır. Zira mesafe, iletişim ve sermaye dolaşımına engel olarak görülmektedir. Mesafe olmayınca estetik müşahade de olmaz.

Estetik müşahedenin yitirilmesi tek tipleşmeyi getirir, bu da şeffaflık toplumunun istediği bir durumdur.

Yazara göre, görsel iletişimin bir tepki ya da refleksle ortaya konulması “estetik tefekkür”ün ihmal edilmesine neden olmaktadır. Bir sanat eserini derinleştiren karmaşıklık, iletişimi yavaşlatacağı için istenilen bir özellik olmaktan çıkmıştır. Bu da sanat eserinin derinlikten yoksun ve yüzeysel bir yapıya bürünmesine yol açmaktadır.

1.4. Apaçıklık Toplumu

Yazara göre şeffaflık toplumu, haz düşmanı bir toplumdur. Zira haz ve şeffaflık bir arada bulunamaz. Her şeyin aleni bir şekilde ortaya dökülmesi gizemden kaynaklanan hayal gücünü ve fanteziyi çekip alır, belirsiz olanın çekiciliği ortadan kalkar.

Şeffaflık bir simetri durumudur bu sebeple şeffaflık toplumu asimetrik olan her şeyi ortadan kaldırmaya çalışır ki bu da bir tür tek tipleştirme.

Yazara göre her derin ruh, maskeye ihtiyaç duyar ve derin ruhların etrafında bir maske oluşur. Zira derin ruhlar maskenin koruması altında gelişir olgunlaşırlar. Ancak ruhun derinleşmesi insanın farkındalık kazanmasına neden olacağı ve bu farkındalık da sorgulamayı beraberinde getireceği için şeffaflık toplumunda derin ruhlara yer verilmemelidir.

Yazarın düşüncesine göre, sır ve karanlık merak uyandırır, ilgi çeker. Bu sebeple Augustinus’a göre Tanrı dahi mecaz kullanmaktadır. Bu sayede anlatılmak istenen husus derinleşir yoruma açık hale gelir. Şeffaflık ise kelamın bütün cazibesini yok eder.

1.5. Porno Toplumu

Pornografi, topyekün teşhir ve soyma uğruna sırrın ortadan kaybolduğu noktada başlar. Kapitalizm her şeyi meta olarak görüp sergilediği için toplumu pornografikleştirir. Hedef, bir nesnenin sergi değerinin en üst noktaya çıkarılmasıdır. Kapitalizm, cinselliğin başka bir kullanım pratiğinden haberdar değildir.

Barthes’a göre fotoğrafta iki öge vardır: studium ve punctum. “Stodium”, beğenilip geçilen hiçbir derinliği olmayan fotoğraflardır. “Punctum” ise hoşlanmaya değil yaralanmaya ve etkilenmeye yol açan fotoğraflardır. Barthes, pornografik fotoğrafları da “studium” (tekdüze) kabul eder. Bu tür fotoğraflar her şeyi dışa döndürür ve gösterirler, hiçbir gizemleri ve derinlikleri yoktur. Barthes’a göre punctum kendini hemen açmaz, tüketici, obur bakıştan kaçır, anlaşılacak için bir teemmül sürecine ihtiyaç duyar.

1.6. İvme Toplumu

Sartre’a göre beden “salt etin olgusallığına indirgendiğinde” müstehcenleşir. Yazar, Sartre’ın bu teorisinin toplum yapısına uyarlanabileceğini belirtir. Hedef ve biçimden yoksun olarak ivme kazanan bütün hareketler müstehcendir zira ivmeleriyle hedefin önüne geçerler.

Şeffaflık toplumu, işlemsel olanı, ivme kazandırılabilir olanı talep eder. Bu bağlamda kendine has süreleri olan, hızla tahammülü olmayan birtakım ritüellerin ve törenlerin şeffaflık toplumunda yeri yoktur. Örneğin hac yolculuğu; kefare, şifa, şükran gibi aşamaları nedeniyle birtakım anlamlarla yüklüdür ve bu yolculuk hızlandırılmaz.

1.7. Teklifsizlik Toplumu

Teklifsizlik, şeffaflığın psikolojik formülüdür. Mahrem duygular ortaya serildiğinde ruhun şeffaflaştığı düşünülür. Sosyal medya ve kişiselleştirilmiş arama motorları internette ötekiyi ortadan kaldıran mutlak bir yakın alan oluşturur. Burada insan yalnızca kendisi gibi olanlarla karşılaşır. Değişimi mümkün kılacak hiçbir olumsuzluk yoktur artık. Oysaki tecrübe başkasıyla karşılaşarak gerçekleşir. Şeffaf toplumdaysa herkes sürekli kendisiyle karşılaşmaktadır. Bu da narsisizmi beraberinde getirir. Bir sonraki aşama ise narsistin depresyona girmesi ve “kendine-teklifsizliğinde boğulması”dır.

1.8. Enformasyon Toplumu

Şeffaflık toplumu, bir enformasyon toplumdur. Yazara göre, enformasyon ve iletişimin artması dünyaya aydınlık getirmez, enformasyon yığınları hakikati de oluşturmaz. Şeffaflık toplumu sadece hakikatten değil görünüşten de yoksundur. Tümüyle şeffaf olan tek şey boşluktur. Bu boşluğu bertaraf etmek için bir enformasyon yığını devreye sokulur ancak enformasyonun kontrolsüzce artması dünyayı daha da karmaşık hale getirir.

Yazar, “Platon'un mağara meseli, genel yorumlanışının aksine, farklı bilme türlerini değil, farklı yaşam biçimlerini sergiler: anlatsal ve bilişsel yaşam biçimlerini. Platon'un mağarası bir tiyatrodur. Bu meselde anlatı dünyası olarak tiyatro, bilgi dünyasının karşısına konmuştur.” (Chul Han, 2020, s.58). tespitini yapar. Chul Han'a göre mağaranın içindeki dünya, anlatı dünyasıdır. Burada nesneleri ya da işaretleri birbiriyle anlatsal olarak bağlayan bir dramaturji ya da sahneleme hakimdir. Mağaranın dışındaki güneş ışığı ise dünyayı anlatıdan arındırmaktadır. Platon'un “taklide yönelik eleştirisi özellikle görünüşü ve oyunu hedef alır. Her tür sahnelemeyi yasakladığı gibi şairlerin kendi hakikat şehrine girmesine de izin vermez.”(Chul Han, 2020, s.58). Chul Han'a göre Şeffaflık toplumu da “ayartmaya, başkalaşıma yer vermeyen şairsiz bir toplumdur.”

1.9. İfşa Toplumu

Yazar, Rousseau'nun insanlara yaptığı “yüreklere samimiyetle açma çağrısı”nı “yüreğin diktatörlüğü” olarak nitelendirir. Zira bu çağrı bir paradigma değişiminin habercisidir. “Rousseau'nun şeffaflık toplumunun toplu kontrol ve gözetleme toplumu olduğu ortaya çıkar. Şeffaflık talebi daha da sivrilerken bir koşulsuz buyruk haline gelir: Tek bir ahlak kuralı diğer hepsinin yerini alabilir, o da şudur: Bütün dünyanın göremeyeceği ve duyamayacağı hiçbir şey yapma ve söyleme.”(Chul Han, 2020, s.65). Ancak şeffaflık toplumunda dijital ağ hiçbir ahlaki buyruğa sahip değildir dahası ekonomik panoptikonlar ortaya çıkarır.

1.10. Kontrol Toplumu

Yazara göre, Baudrillard'ın iddia ettiği gibi panoptikon'un sonunu değil yeni ve perspektifsiz bir başlangıcı yaşıyoruz. Zira dijital panoptikonda Bentham'ın çizimini yaptığı panoptikondaki merkez çevre ayrımı tümüyle ortadan kalkmıştır ve verimliliğini de buna borçludur. Günümüzün kontrol toplumu panoptik bir yapıya sahiptir ancak bu yapıda iletişimi koparmak değil arttırmak esastır. Dijital panoptikonun kendine has yanı, kuruluşunda ve sürdürülmesinde sakinlerinin aktif rol oynamalarıdır. Yazar, kitabın bitiminde dijital panoptikonla ilgili açıklamalar yapar. Yazara göre google ve sosyal ağlar sayesinde dünya hızla dijital bir panoptikona dönüşmektedir. Burada asıl dikkat çekici olan da insanların kendilerini bu köleliğe gönüllü bir şekilde dahil etmeleridir. Yazara göre, "Dijital panoptikondaki mahkum aynı zamanda hem kurban hem faildir." Bu bağlamda günümüz insanı için özgürlük artık kontrol halini almıştır (Chul Han, 2020, s. 64).

2. SONUÇ ve ÖNERİLER

Byung Chul Han, *Şeffaflık Toplumu* adlı kitabında, internetin ve sosyal medyanın yaygınlaşmasıyla beraber yaygınlaşan görünür olma arzusunu "şeffaflık toplumu" kavramı üzerinden tartışmaya açmıştır. Han, kitap boyunca şeffaflık toplumunu farklı başlıklar altında ele almış, bu çalışma boyunca başlıklar altındaki içerikler detaylandırılmıştır.

Chul Han'ın kitapta vurguladığı en temel nokta, şeffaflaşmanın bütün özgün yanları ortadan kaldıran tek tipleştirici etkisidir. Şeffaflaşma adı altında bütün nüanslar ortadan kalkmakta insanın yaratıcı potansiyeli sıradanlık potasında eriyip gitmektedir. Şeffaflık toplumunun hızı ve hazzı ön plana çıkaran panoptik yapısı; düşünmeyi, tefekkürü, süreç içinde gerçekleşmeyi görmezden gelmekte bu da yüzeyselliğin her alana hakim olmasına neden olmaktadır.

Chul Han, sosyal medya vasıtasıyla toplumun her kesimine büyük bir hızla yayılan ve dokunduğu her şeyi büyük bir hızla sıradan, bayağı ve tek düze hale getiren şeffaflaşma tutkusunun toplumu gün geçtikçe nasıl bir dijital panoptikona dönüştürdüğünü ortaya koymaktadır. Burada bir köleşme söz konusu olmakla birlikte Chul Han'ın da işaret ettiği gibi bu, gönüllü bir köleliktir. Diğer yandan insanlar bu panoptikona gönüllü olarak girip katkıda bulundukları sürece de bu köleşme hali devam edecektir. Esasen buradaki en büyük yanılgı, kontrolü özgürlük zanneden insanın yanılgısıdır. Şeffaflık toplumunun panoptik evrene sıkışmış insanı, George Orwell'in *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört* romanındaki slogana geri mi dönüyor? "*Savaş barıştır, özgürlük köleliktir, cahillik güçtür.*" (Orwell, 2010, s.28).

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Makalenin tüm süreçlerinde Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi'nin araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak hareket edilmiştir.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Makalenin tamamı çalışmanın yazarı tarafından kaleme alınmıştır.

Çıkar Beyanı

Yazarın herhangi bir kişi ya da kuruluş ile çıkar çatışması yoktur.

KAYNAKÇA

- Chul Han, B., (2020). *Şeffaflık toplumu*. çev. Haluk Barışcan, İstanbul: Metis Yayınları.
- Orwell, G., (2010). *Bin dokuz yüz seksen dört*. çev. Celal Üster, İstanbul: Can Yayınları.
- Türe, İ., Türe, C.F. (2019). Bentham, faydacılık, panoptikon, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi* (98), 92-106, DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.3689>